

Sotsiaalministri määruse „Sotsiaalkaitseministri ja terviseministri 22. oktoobri 2024. a määruse nr 42 „Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabaühenduste toetamine“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Muudatusega lisatakse määrusesse uus valdkondlik programm, et kuulutada välja taotlusvoor puudega inimeste huvikaitsega seotud tegevuste elluviimiseks ja eesmärkide saavutamiseks.

Samuti tehakse määrusesse muudatused, mille kaudu lihtsustatakse ja muudetakse paindlikumaks taotluste esitamise, menetlemise ja rahuldamise protsessi:

- muudetakse taotlemisprotsessis läbirääkimiste faasi puudutavaid sätteid nii, et läbirääkimisi oleks võimalik pidada vajadusel rohkem kui ühes voorus. Seeläbi suureneb võimalus kompromisside saavutamiseks ja paraneb strateegilise partnerluse kaudu saavutatav mõju;
- kaotatakse ära nõue, et taotlejal ja tema partneritel ei tohi olla seotud juriidilisi isikuid, kellel on kehtivad karistused. Selline nõue kohaldub edaspidi ainult taotleja ja partneri enda kohta. Praegu kehtiv nõue kontrollida seotud juriidilisi isikuid tekitab suurt halduskoormust ja säte on ebaproportsionaalne, sest mõne juriidilise isiku võimalik rikkumine ei peaks automaatselt kanduma üle toetuse taotlejale;
- muudetakse kindlasummalise maksega seotud sätteid nii, et see oleks kooskõlas rakendatava praktikaga, kus toetus makstakse välja ettemaksetena ja tehtud kulude tõendamine toimub projekti lõpus läbi kindlasummalise makse. Seeläbi kaob ära vajadus taotlejal jagada kunstlikult eelarvet kindlate suurustega makseteks. Siiski jäetakse määrusesse sisse nõue, et projekti miinimum suurus on 20 000 eurot, et tagada suuremamahulisemate ja seeläbi ka strateegiliselt mõjusamate projektide rahastamine;
- täiendatakse kaudsete kulude hüvitamise võimalusi – toetuse taotlejal on võimalik valida, kas soovib projekti kaudsete kulude hüvitamise arvestuse aluseks valida 15% otsestest personalikuludest (kehtiv kord) või 7% projekti otsekuludest. Praegune süsteem, kus kaudsed kulud arvestatakse ainult otsestest personalikuludest nõuab nii toetuse taotlejalt kui ka toetuse andjalt täiendavaid keerukaid arvutusi ja kõikidele taotlejatele ei pruugi sobida lahendus, kus kaudsete kulude määr on seotud ainult personalikuludega, kuna see võib ebaõiglaselt piirata neid projekte, kus personalikulud on väiksemad kui muud kulud. Samas ei sobi kõikidele projektidele ka lahendus, kus kaudsete kulude hüvitamine sõltub ainult otsekuludest ja piirab neid projekte, kus eesmärgid saavutataksegi suuresti personalikulude kaudu. Kahe paralleelse variandi võimaldamine tagab taotlejatele suurema paindlikkuse;
- täpsustatakse, et taotlusi on võimalik rahuldada ka osaliselt, et tagada seeläbi võimalus vähemalt osaliselt rahastada ka neid projekte, mis taotlusvooru eelarve ammendumise tõttu enam täismahus rahastust ei saaks.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi välisvahendite osakonna nõunik (välistoetuste planeerimine) Maris Mälzer (tel 5363 5944, maris.malzer@sm.ee), välisvahendite osakonna juhataja Marilin Sternhof (tel 5916 3465, marilin.sternhof@sm.ee), hoolekande osakonna nõunik (puudega inimeste õigused, huvikaitse ja dementsusega inimeste toetamine) Maarja Seppel (tel 5915 7960, maarja.seppel@sm.ee). Eelnõu juriidilise

ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (tel 626 9128, piret.eelmets@sm.ee). Eelnõu keeleteimetatakse pärast EIS-i kooskõlastusringi läbimist.

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses, kuid võrreldes kehtiva määrusega uusi andmete kogumise ja töötlemise võimalusi ette ei nähta, seega algses määruse seletuskirjas toodud mõjuhinnaangut ei korrata.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Punktiga 1 täiendatakse määruse § 1 lõiget 2 punktiga 12, millega lisatakse valdkondlike programmide loetellu puudega inimeste huvikaitse programm. Muudatus on vajalik, et võimaldada vabaühenduste toetamist puudega inimeste huvikaitse valdkonnas ning korraldada selleks edaspidi avatud taotlusvoore. Puudega inimeste huvikaitse programmi eesmärk on toetada tegevusi, mis võimestavad üle-eestiliselt puudega inimeste ja krooniliste haigete õigusi ning arendada huvikaitset nii riigi kui ka kohalikul tasandil ja edendavad sihtgrupi kaasatust ühiskonnaelus.

Punktiga 2 täpsustatakse kindlasummalise maksega seotud sätteid nii, et projekti kohta saab olla vaid üks kindlasummaline makse, mis on sisuliselt kokkulepitud tegevuste ja tulemuste hind ning mis põhineb taotlemisel oleva eelarve põhjal. Muudatus on ajendatud senisest praktikast, mille raames on ilmnunud, et toetuse taotlejatele on keerukas kujundada ja hinnastada mitut kindlasummalist makset projekti tegevuste kohta.

Kindlasummalise makse alusel saadava toetuse jaoks peab tõendama üksnes taotluse rahuldamise otsuses nimetatud tegevuste ja tulemuste tulemusi, mis tähendab, et tegelikke ehk reaalseid kulusid ei kontrollita ega tõendama ei pea. Kuna toetust makstakse ettemaksena, siis tegemist on saadud ettemakse kinnikandmise eeldusega. Sellest tulenevalt kohendatakse lõike 3 sõnastust, et see muutuks arusaadavamaks kontekstis, kus toetust makstakse välja ettemaksetena.

Ettemaksena makstav toetuse puhul tuleb kulude hüvitamise asemel kasutada väljendit „toetus loetakse kätte saaduks“, kui on tõendatud kindlasummalise makse tulemuse saavutamine – seda tehakse lõpparuande esitamisega. Tulemuse osalisel saavutamisel kuulub toetus maksmisele proportsionaalselt tulemuse mõjuga eesmärkide täitmisel – seega, kui ettemaksetega on saadud rohkem toetust kätte, kui kuuluks väljamaksmisele, siis tuleb toetuse saajal enam saadu tagastada. Kui toetuse saaja enam saadud toetust vabatahtlikult ei tagasta, tehakse tagasinõue määruse § 49 lõike 2 kohaselt.

Punktiga 3 lisatakse võimalus kasutada kaudsete kulude arvestuse alusena ka 7% projekti otsekuludest. Täiendav arvestusmudel muudab projektide jaoks kaudsete kulude arvestamise alused paindlikumaks. Taotlejatel tekib võimalus valida projekti kulude liikidest lähtuvalt sobivaim variant kaudsete kulude hüvitamiseks.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks nõue, et toetuse taotlejal ja tema partneritel ei tohi olla seotud juriidilisi isikuid, kellel on kehtivad karistused teatud rikkumiste eest. See tähendab, et edaspidi kontrollitakse üksnes taotlejat ja partnereid. Seotud juriidiliste isikute kontrollimine tekitab bürokraatlikku lisakoormust, säte on ebaproportsionaalne ning mõne juriidilise isiku võimalik rikkumine ei peaks automaatselt kanduma üle toetuse taotlejale.

Punktidega 5, 8, 10 ja 11 kujundatakse määruse sõnastus selliseks, et see hõlmaks üksnes ühte kindlasummalist makset (vt ka muudatuspunkti 2 selgitust).

Punktiga 6 lisatakse määrusesse § 34¹ ja § 34², kus määratletakse puudega inimeste huvikaitse programmi eesmärk, toetatavad tegevused ja programmi kasusaajad.

Programmi eesmärgi saavutamiseks on oluline laiapõhjaline partnerlus, kus puudega inimeste ja krooniliselt haigete esindusorganisatsioon kaasaks partnerina projekti elluviimisesse ka teised, spetsiifilisema või väiksema kasusaajate sihtrühmaga seotud organisatsioonid, kes viiksid ellu programmi eesmärkidega seotud tegevusi oma sihtrühmast lähtuvalt.

Punktiga 7 täpsustatakse § 28 lõiget 7, et läbirääkimiste protsess oleks selgem ja tagatud oleks võimalus jätkata läbirääkimistega, kui need mingil põhjusel pole varasemas etapis olnud edukad. See suurendab võimalust saavutada kõiki osapooli rahuldav kompromiss ja strateegilise partnerluse suurem mõju.

Punktiga 9 lisatakse määrusesse § 40¹, millega reguleeritakse taotluse osalise rahuldamise võimalusi. Paragrahvi lisamine on vajalik, et oleks võimalik kokkuleppe korral voores raames anda osalist toetust ka nendele projektidele, mille rahastamist täies mahus voores rahaliste vahendite ammendamise tõttu pole enam võimalik, ent osalise rahastamise kaudu kasutatakse sihipäraselt ära voores eelarveks planeeritud raha ja maksimeeritakse seeläbi planeeritud eesmärkide saavutamist.

Punktiga 12 lisatakse §-i 48 punkt 5, millega täpsustatakse, et toetuse andja küsib Sotsiaalministeeriumilt hinnangut enne toetuse osalise rahuldamise ettepaneku tegemist. Selle eesmärgiks on, et ministeerium saab anda hinnangu, kas vähendatud eelarvega ellu viidavad tegevused toetavad voores raames planeeritud eesmärkide saavutamist ja on seeläbi mõistlik.

3. Määruse muudatuse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega, välja arvatud juhul, kui toetuse andmine on käsitatav vähese tähtsusega abina.

4. Määruse mõjud

Puudega inimeste huvikaitse programmi lisamisega on määruse muudatusel oluline positiivne sotsiaalne mõju. Puudega inimeste osakaalu suurenemisest tingituna on üks suurimad väljakutsed, kuidas toetada aktiivsena ja tervena elamist ning ennetada abituse ja abivajaduse tekkimist. Iseseisva toimetuleku ja kogukonda kaasamise toetamiseks on vajalik, et nii riigi kui ka kohalikul tasandil kujundatavad poliitikad, meetmed ja teenused arvestaksid puudega inimeste vajadustega ning toetaksid neid. Need eesmärgid on saavutatavad kui puudega inimeste teemad on poliitikakujundamise ja teenuste jms kavandamise protsessis selgelt nähtavad, kui tehakse sidusrühmadega koostööd. Programmi abil võimendatakse üle-eestiliselt puudega inimeste ja krooniliselt haigete õigusi ning arendatakse huvikaitset nii riigi kui ka kohalikul tasandil ja edendatakse kaasatust ühiskonnas.

Puudub oluline mõju keskkonnale, majandusele, riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Andmekaitsealane mõjuhindang

Eelnõuga ei sätestata uut korda andmete kogumiseks ja töötlemiseks võrreldes kehtiva määrusega, seega eelnõu ei mõjuta andmete isikuandmete töötlemist suuremal määral ega ulatuses, kui on kehtiv määrus, mille seletuskirjast leiab põhjaliku andmekaitsealase mõjuhinna.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetus antakse riigieelarve strateegiaga vabaühenduste rahastamiseks eraldatud eelarve alusel avatud taotlusvooru raames. Riigi Tugiteenuste Keskus toetuse andjana korraldab määruses nimetatud teemadel avatud taotlusvoorud, juhul kui Sotsiaalministeeriumi eelarve seda võimaldab ja ministeeriumi poolt tuleb vooru avamiseks ettepanek. Taotlusvoorud toimuvad üldjuhul teisel poolaastal.

Toetuse saajale kaasneb omafinantseeringu kohustus vähemalt 1% ulatuses projekti abikõlblikest kuludest ehk kindlasummalisest maksest. Taotluses võib ette näha suurema omafinantseeringu määra.

Määruse rakendamisega tulusid ette näha ei ole.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning e-posti teel arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, Vabaühenduste Liidule ja organisatsioonidele, kes on Sotsiaalministeeriumi strateegilised partnerid.